

vláda Podkarpatské Rusi je ochotná jednati s Maďari o vrátení kolonistů a zrušení vypovědání, byla dána kladná odpověď.“ – AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 173 890/VI-4/38.

62

2. december 1938, 18.00 hod., Bratislava.

Záznam telefonického rozhovoru tajomníka sekretariátu česko-slovenskej delegácie pre rokovanie s Maďarskom J. Ciekeru s legačným radcom v Budapešti P. Fišom o návrhu predsedu slovenskej vlády J. Tisa na rokovanie maďarskej a česko-slovenskej delegácie o probléme kolonistov v Bratislave.

Záznam

Telefonuje mi legačný radca Dr. Fiša toto:

Maďarská vláda prijíma návrh, ktorý bol tlumočený prostredníctvom česko-slovenského vyslanectva vláde maďarskej od predsedu slovenskej vlády Dr. Jozefa Tisa, že v pondelok dňa 5. decembra t. r. príde maďarská delegácia, aby rokovala o otázke kolonistov¹. Na programe rokovania má byť:

1. Otázka návratu kolonistov do zabraného územia a ďalšie zotrvanie tých kolonistov, ktorí v zabratom území zostali.

2. Vypovedanie maďarských príslušníkov z nášho územia. Otázky právne – ochrana súkromného vlastníctva atď., to by zostalo na rokovanie v právnej komisii v Budapešti.

Dr. Sebestyén sťažoval si Dr. Fišovi, že bolo nariadené vypudenie 30 maďarských rodín z obce Ratková a 15 rodín z obce Gömör Rákoš. Tieto rodiny majú byť odovzdané na hraničnom úseku u Tornale. Toto ohlásil dnes náš styčný dôstojník. Žiada, aby toto bolo zastavené až do konečného usporiadania vecí .

Prevzal:
Dr. Cieker

SNA, KÚ, kart. 254, f. 73 206, č. 170 619/VI-4/38. Kópia, strojopis.

¹ V maďarskom zázname z rozhovoru sa uvádza: „Dnes ma vyhľadul legačný radca P. Fiša a odvolávajúc sa na včerajšie vyhlásenie v komisii pre sťažnosti, mi oznámil, že o výsledku rokovania hneď informoval Tisa, ktorý veľmi uspokojivo prijal konciliantné stanovisko maďarskej vlády v otázke kolonistov a požiadal česko-slovenské vyslanectvo, aby prejavilo maďarskej vláde najúprímnejšiu vďaku. Potom Fiša povedal, že ministerský predseda Tiso prerokovanú otázku v komisii pre sťažnosti by rád a urýchlene doriešil. Navrhol, aby maďarská vláda poslala pondelok do Bratislavy delegáciu za účelom pokračovania rokovania. Vyslancový radca Fiša dodal, že ministerského predsedu Tisa k tomu nevedú prestížne aspekty. Na dôkaz toho je ochotný poslať do Budapešti svojho splnomocnenca ministra Teplanského. Rokovanie v Bratislave navrhol preto, že tu sú k dispozícii všetky údaje, čo dopomôže k úspešnejšiemu a rýchlejšiemu rokovaniu (prítom zo slov vyslanecového radcu Fišu bolo možno vycítiť, že Tisovi by dobre padlo, keby po dlhých rokovaniach v Budapešti sa zasadalo aj v Bratislave). Na môj dotaz Fiša precizoval, že jeho návrh by sa vzťahoval na rokovanie o otázkach odvozu hutebného majetku kolonistov, na dočasný návrat, na technické otázky a na problém odškodnenia majetku kolonistov a na podrobnosti vzťahujúce sa na návrat vyhostených osôb. Fiša prosil, aby maďarská vláda najneskôr zajtra predpoludním dala odpoveď. Povedal som, že urobím všetko, aby odpoveď prišla tak rýchlo, ako je to možné.“ – ZM HŮ SAV, FMMZV, inv. č. 2239, K – 53, Küm. pol. 1938-7/7-3265. Záznam P. Sebestyénya z rozhovoru s P. Fišom 2. 12. 1938.

3. december 1938, Dobšiná.

Správa okresného úradu o hospodárskych, sociálnych a politických ťažkostiach štítnicko-slavošovskej doliny v dôsledku viedenského arbitrážneho rozsudku.

Situačná správa

O pomeroch štítnicko-slavošovskej doliny miestni činitelia predložili už memorandá vládnym miestam. Tieto memorandá neboli úplné a dosť systematické, ďalej zahrnujú rôzne problémy takým spôsobom, že administratívno-technicky nie je dobre možné, aby rôzne ministerstvá a ich odbory mohli poznať ich týkajúce sa dielcie úseky tejto doliny.

Tým cieľom po náležitom informovaní usiloval som sa túto správu zostaviť takým spôsobom, aby každý odbor, ktorému bude predložená, jednak získal prehľad o celkovej situácii, jednak mohol urobiť účelné opatrenia v správe navrhované.

Viedeňským rozhodnutím obce Štítnik, Gočaltovo, Rozložná (notárstvo v Štítniku), Rožňavské Bystré, Genč, Rekeňa (notárstvo Rožňavské Bystré), Slavošovce, Ochtiná, Rochovce, Čierna Lehota (notárstvo Slavošovce), Roštár, Petrmanovce, Slavoška, Gecelovce, Markuška, Hanková (notárstvo Roštár) a Brdárka z notárstva Rejdová, spolu 17 obcí s 8.168 obyvateľmi, boli ponechané v Česko-Slovenskej republike. Južné obce štítnicko-slavošovskej doliny pripadli k Maďarsku.

Tým pre zmienených 17 obcí severnej časti doliny vznikli nasledujúce problémy:

Situácia po rozhodnutí

1. Spojenie železnicou cez Plešivec na Muráň, Dobšínú a Zvolen, ako aj spojenie hradskou zo Štítnika cez Rožňavské Bystré na Rožňavu a Dobšínú a cez Gočaltovo a Jelšavu na Muráň – Tisovec boli prerušené. Zbudli len spojenia poľnými a lesnými cestami Roštár – Petrmanovce – Nižná Slaná, Roštár – Hanková – Vyšná Slaná a Slavošovce – Kopráš – Chyžnianska Voda. Z týchto spojení „za najlepšie“ počíta sa spojenie na Vyšnú Slanú, po ktorom však jeden povoz odvezie najviac 4 q, vozu na mnohých miestach hrozí prevrhnutie, takže cestujúci musí vystupovať. Toto spojenie zo Slavošoviec do Dobšinej s dobrými koňmi trvá 5 – 6 hodín a prevádza sa skutočným trýznením zvierat. V snehu a za veľkého blata povozom nebude vôbec možné.

Za týchto okolností môžeme ustáliť, že spomenutých 17 obcí zostalo od sveta doslova odrezané. Dosah tejto dopravnej katastrofy ukazuje tá okolnosť, že dolina je eminentne priemyslová a ilustruje údaj, že zo stanic Slavošovce a Štítnik bolo naložené ročne 14.000 vagónov tovaru.¹

2. Továreň na papier účastinnej spoločnosti v Slavošovciach, ktorej účastiny má Moravská banka, účastinná spoločnosť v Brne, dňom 5. novembra 1938 zastavila prevoz vo svojej slavošovskej továrni. Továreň spotrebovala denne asi 10 vagónov uhlia, skoro 3 vagóny celulózy, ktorú odoberala z vlastného závodu v Gemerskej Hôrke a vyrábala denne 5 – 6 vagónov papiera. Zamestnávala 610 robotníkov zo Slavošoviec, Čiernej Lehoty, Rochoviec a menej z Ochtinej, Markušky a zo Štítnika. Teraz zamestnáva núdzovo 20 – 30 robotníkov.

Tu sa podotýka, že ako prostriedok k vymáhaniu ústupkov od maďarskej delimitačnej komisie môže byť použitá táto okolnosť. Celulóžka slavošovskej továrne v Gemerskej Hôrke, ktorá pripadla Maďarsku, spotrebuje mesačne priemerné 450 ton kyzu (pyritu), ktorý odoberala od Účastinnej